KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO 11.9.2023

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Asia: U 13/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta

Kuluttajaliitto ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi otsikkoasiassa ja toteaa kirjallisena asiantuntijalausuntonaan seuraavaa:

Kuluttajaliitto pitää ehdotuksen tavoitteita edistää kestävää kulutusta tuotteen koko elinkaaren ajan, helpottaa kuluttajia korjauttamaan virheellisiä tavaroita, tehdä korjaamisesta edullisempaa, vähentää jätettä ja hiilidioksidipäästöjä sekä edistää korjausalan kasvua erittäin kannatettavina.

Ehdotetuilla säännöksillä voidaan parantaa kuluttajien mahdollisuuksia saada tietyt tavarat korjatuiksi myös niissä tapauksissa, joissa myyjä ei ole virheestä vastuussa lain perusteella. Tämä voi parantaa kuluttajien mahdollisuuksia tehdä ympäristön kannalta kestävämpiä päätöksiä. Säännökset voivat parhaimmillaan myös ohjata yritysten tuotesuunnittelua nykyistä kestävämpien tuotteiden suunnitteluun, mikä olisikin nähdäksemme ensisijainen keino siirtymässä kohti nykyistä kestävämpiä tuotteita ja pidempiä käyttöikiä.

Kuluttajaliiton selvityksessä (Aula Research 2022) yli puolet kuluttajista oli sitä mieltä, että uudet kodin käyttötavarat kuten pienelektroniikka eivät ole riittävän kestäviä ja aivan valtaosa vastaajista katsoi, että niiden korjaaminen on vaikeaa. Korjaamista vaikeuttavina tekijöinä mainittiin muun muassa se, että uuden tavaran ostaminen on edullisempaa kuin vanhan korjaaminen (kustannukset), korjauspalveluiden saatavuus on heikkoa ja se, että tavarat on valmistettu joko liian heikoista materiaaleista tai ovat liian monimutkaisia korjattavaksi.

Kuluttajaliitto selvitti myös yhteistyössä Helsingin yliopiston ylioppilaskunta HYY:n ympäristövaliokunnan kanssa opiskelijoiden kokemuksia korjattavuudesta. Myös tässä selvityksessä korjauspalveluiden käyttämisen isoimmaksi haasteeksi nousivat korjauskustannukset sekä palveluiden heikko saatavuus.

Direktiiviehdotuksen 5 artiklassa säädettäisiin korjausvelvollisuudesta. Artiklaehdotuksen 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tavaran tuottaja korjaa kuluttajan pyynnöstä joko maksutta taikka maksua tai muuta vastiketta vastaan tavarat, joiden osalta korjattavuutta koskevista vaatimuksista säädetään direktiiviehdotuksen liitteessä II luetelluissa säädöksissä (ja siinä laajuudessa kuin mitä niissä sanotaan). Kuluttajaliitto pitää korjausvelvollisuudesta säätämistä hyvänä asiana, vaikkakin se rajautuu vain tiettyihin tuoteryhmiin ja säädöksissä määriteltyyn laajuuteen. Myös se, että korjaaminen voi -ja käytännössä varmasti useimmiten tuleekin- maksaa kuluttajille on huomioitava, sillä juurikin korjaamisen korkeat kustannukset useimmiten estävät tuotteiden korjauttamisen. Korjausvelvollisuus näin ollen ei ole ehdotuksessa millään tavalla absoluuttista tai elinkeinonharjoittajaa pakottavaa, sillä elinkeinonharjoittajilla on vapaa mahdollisuus hinnoitella

korjauspalvelut siten, ettei niille ole tosiasiallista kysyntää kuluttajien toimesta. Ehdotuksessa ei myöskään ole otettu kantaa siihen, miten saavutettavia korjauspalveluiden olisi oltava. Ymmärtääksemme siis ehdotusta on luettava niin, että riittää jos tuottajalla on koko sisämarkkinoilla yksikin taho, josta korjauspalvelun voi saada. Kuluttajien kannalta kuitenkin olennaista hinnan lisäksi on saada korjauspalvelut kätevästi ja nopeasti läheltä omaa kotia.

Kuluttajaliitto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti ehdotukseen eurooppalaisesta korjaustietolomakkeesta. U-kirjeessä esitetyt huolenaiheet lomakkeen toimivuudesta sekä ennen kaikkea siitä, ettei siitä saa aiheutua tarpeettomia kustannuksia kuluttajille ovat kuitenkin ymmärrettäviä ja valtioneuvoston kannaksi ehdotettu muotoilu tältä osin hyvä.

Ehdotettu korjauspalveluiden sekä käytettyjen ja kunnostettujen tavaroiden verkkosivusto voisi auttaa kuluttajia löytämään tietoa korjauspalveluista, niiden tarjoajista ja kunnostetuista tavaroista. Ehdotuksen mukainen verkkoalusta voisi siten lisätä kuluttajien tietoisuutta korjauspalveluista sekä mahdollisesti saattaisi korjauspalveluita tarjoavat elinkeinonharjoittajat ja korjauspalveluita tarvitsevat kuluttajat yhteen. Kuten edellä on todettu, korjauspalveluiden heikko saatavuus on yksi tekijä, joka estää kuluttajia korjauttamasta rikki menneitä tuotteitaan. Valtioneuvoston kannaksi tältä osin ehdotetaan direktiivin sanamuotojen lievennystä siten, ettei jäsenvaltioilla olisi velvollisuutta varmistaa, että niiden alueella toimii vähintään yksi verkkoalusta. Kuluttajaliitto ei yhdy varauksetta tähän muutosehdotukseen. Pelkkä kannustaminen verkkoalustojen syntyyn ja käyttöönottoon ei vielä turvaa sitä, että kuluttajien käytettävissä olisi jatkossa kaikkialla tällaisia alustoja. Siksi Kuluttajaliitto kannattaa komission alkuperäisessä ehdotuksessa olevaa velvoittavampaa sanamuotoa. On muistettava, että tämä velvoite on täytettävissä ilman viranomaisvaikutuksia silloin, kun jäsenmaassa jo toimii yksityisen/yksityisten tahojen ylläpitämiä alustoja. Suomessakin on jo tällaisia verkkoalustoja etenkin alueellisesti olemassa.

Kuluttajaliitto yhtyy täysin U-kirjeessä esitettyyn kantaan koskien tarvetta selkeyttää tavarankauppadirektiiviin ehdotettuja muutoksia koskien korjausta ensisijaisena oikeuskeinona. Kuluttajien näkökulmasta oikeus valita oikaisukeino on tärkeää ja ehdotus komission esittämässä muodossaan saattaisi rajoittaa tätä kuluttajien valinnanvapautta merkittävästi. Valtioneuvoston kannaksi esitetyt kirjaukset tältä osin ovat erittäin hyvät ja kannatettavat. Korjaaminen ei aina turvaa kuluttajan oikeusasemaa riittävästi elinkeinonharjoittajan sopimusrikkomustilanteessa. Korjaamisen saattaa esimerkiksi vaatia kohtuuttoman pitkän ajan jos kyseessä on tavara, jota ilman kuluttaja ei arjessaan pärjää. Näissä tilanteissa (kohtuuttoman haitan tilanteet) kuluttajilla pitää jatkossakin olla mahdollisuus valita uuden tuotteen toimittaminen korjaamisen sijaan.

Helsingissä 11. päivänä syyskuuta 2023

Tiina Vyyryläinen

Vaikuttamistyön päällikkö, OTK